

בניגוד לכל הכללים שקבע הארגון, מהנדסי הבטיחות התיישרו לפי רצון המנהלים ולא שמו את בטיחות הצוות בעדיפות העליונה. אין זה אומר שלו היו מאתרים את התקלה היה ניתן להציל את המעבורת. אני סבור שיתכן שהתשובה חיובית, אולם אין על כך הסכמה אצל חוקרי סיסות החלל

הנוכחיים שלה בנאס"א לא ידעו את מגבלותיה. לכן, הפירוש של הפגיעה היה שגוי, והמנהלים הסתפקו באנליזה ולא דרשו בירור מעמיק יותר. רק מהנדס בודד הבין את חומרת התקלה, אולם כל ניסיונותיו להעביר מסר ברור להנהלת המשימה הוכשלו ונבלמו על ידי מנהלו הישיר.

איתור התקלה והבנת משמעותה

אי-זרימת המידע בארגון הייתה חולי שנבע, כך פסקה ועדת החקירה, מההיררכיה הנוקשה בנאס"א ומחוסר רצון של עובדים רבים "לעשות גלים" וללכת נגד הקונסנזוס הארגוני. בניגוד לכל הכללים שקבע הארגון, מהנדסי הבטיחות התיישרו לפי רצון המנהלים ולא שמו את בטיחות הצוות בעדיפות העליונה. אין זה אומר שלו היו מאתרים את התקלה היה ניתן להציל את המעבורת. אני סבור שיתכן שהתשובה חיובית, אולם אין על כך הסכמה אצל חוקרי סיסות החלל. ברור מכאן שהמנהלים כשלו בדבר האלמנטארי: איתור התקלה והבנת משמעותה. "עץ קבלת ההחלטות" נגדע עוד בתחילתו!

אולם הוועדה לא הסתפקה בתיאור כשלי הניהול של צוות ה-MMT וציינה שלא פחות חשובות מהסיבות הטכניות - הן הסיבות הארגוניות הנוטעות עמוק בהיסטוריה של תכנית מעבורת-החלל. בין היתר היא מנתה את העובדות הבאות:

- העדרו של חזון לאומי עם תום עידן "אפולו".
- פשרות ראשוניות שנעשו על מנת שהתכנית תאושר כבר בסוף שנות ה-70.
- שנים ארוכות של אילוצים תקציביים, שגררו פשרות בעיצוב ובבטיחות.
- שינויים בסדרי העדיפויות בתוך נאס"א.
- לחצים של לויז' השיגורים (גם פוליטיים)!
- הגדרה שגויה של המעבורת ככלי מבצעי בשעה שהייתה עדיין רכב ניסויי.

זאת ועוד, הוועדה קבעה שמהו בתרבות הארוגנית של נאס"א הכיל כבר את ניצני הכשל. ברמת ההצהרות יש בנאס"א מחויבות מלאה לבטיחות, וניתן לראות כמעט בכל מקום שלטים המצהירים:

Safety is our motto -

If its not safe, say so. Call 1-800...

אולם, במהלך השנים התרבות הזאת הפכה להיות שאננה ונשלטה במידה רבה על ידי אופטימיזם ותחושה של הצלחה. תהליכי שחיקה איטיים ובלתי-מכוונים גרמו לכך שבלמים ואיזונים עצמאיים הוחלפו בתהליכים מנהליים פרטניים ונוצר קונסנזוס בלתי-מוצדק בהקשר לבטיחות, מלווה בתקשורת פנים-ארגונית לא-אפקטיבית.

תחת ערמות של נהלים וישיבות, צצה בירוקרטיה

אדירה ומסובכת (עד היום, בחדר שלי באו"פ, יש עשרות תיקים עם תדפיסים ותזכירים, שבהם מוגדרים הנהלים). הוועדה קבעה שביורוקרטיה זו הינה אינדיקציה לתרבות ארגונית לא-בריאה. היא קבעה גם שמנהלי תכנית המעבורת הניחו הנחות מוטעות לגבי עוצמת מערכת הבטיחות שלהם בהתבסס על הצלחות העבר, ולא דווקא על סמך מידע הנדסי מוצק ובדיקות קפדניות.

חברי ההנהלה התפטרו בזה אחר זה

ואכן, למרות שינוי רדיקלי בתהליכי הבטיחות בנאס"א אחרי התאונה של המעבורת צ'אלנג'ר ב-1986 נוצרה עם הזמן שחיקה איטית ומתמשכת - תרבות הבטיחות בארגון חדלה לשאול את עצמה שאלות קשות בנוגע לסיכוני טיסה, ונתנה פטור (waiver) לבעיות רבות (יותר מ-3000!). במקום לעבוד לפי "תראו לנו למה זה כן בטוח" השתרשה תרבות של "תוכיחו לנו שזה לא בטוח".

יתרה מזו, קבעה ועדת החקירה, התרבות הארגונית גרמה לכך שלא היה מצב שבו משהו הודה באי-יכולת לבצע או אפילו טען שאסור לבצע בשל חוסר משאבים, פשרות על בטיחות והעדר זמן מספיק. האתוס של נאס"א אמר Failure is not an option - ואתוס כזה היה מושרש עמוק גם בתפיסה של המנהלים, עד כדי כך שהם לא פקפקו ביכולותיהם לתת מענה לכל תקלה אפשרית, בלי שכלל וידאו את חומרן.

יו"ר ועדת החקירה ניתח את התנהגות נאס"א בשתי התאונות הקטלניות של הצ'אלנג'ר והקולורמביה, וקבע: "...בשתי התאונות היו רגעים שבהם הגדרות המנהלים לרמת הסיכון הקיימת היו ניתנות לשינוי (כלומר, לכיוון החמרה, שאולי הייתה מובילה למניעת התאונה), אולם לא כך קרה, בגלל העדר מידע צילומי, דאגות שלא בוטאו, חששות שהושמטו מתדריכים ואותות חסרים.

המשמעות של הדו"ח הייתה ברורה וכל צוות הניהול הבכיר, החל ממנהלי המשימה וקציני הבטיחות וכלה בהנהלה הבכירה התפטרו בזה אחר זה תוך מספר חודשים, תוך לקיחת אחריות. צי המעבורות קורקע לשנתיים וחזר לטוס רק בשנת 2005, כאשר נקבע שהוא יקורקע עד סוף שנת 2010. רכב החלל המאויש הבא יחזור לטוס במתכונת שיגורי אפולו: חללית על חרטום הטיל ולא בצמוד לו, על מנת למנוע הישנות תקלות מהסוג שהרג את מעבורת החלל וצוותה. תאונת הקולומביה ואובדן הצוות לימדו לקח כואב, שכל ארגון יכול להפיק ממנו תובנות לאופן שבו הוא מתנהל בשגרה ובמצבי חירום ומטפל בבעיות, קטנות כגדולות. &

100 שנים לעיר תל-אביב - כמעט 75 שנים לבורסה

אן זי - פון אינן

הקריאות "אליך", "ממך", בשפה הגרמנית, שביטאו רצון למכור ולקנות מניות ואגרות-חוב - נשמעו ממשרד צנוע בתל-אביב הקטנה של ארץ-ישראל והיוו את ימיה הראשונים של "לשכת החליפין לניירות ערך" ב-1935. רק 18 שנים מאוחר יותר הוקמה הבורסה לניירות ערך של תל-אביב - חמש שנים לאחר הקמתה של מדינת ישראל. ימיה הראשונים של "לשכת החליפין" היו סיפור ראשית גיבושו של משק יהודי-ישראלי איתן, מלווה בהשקעות שהלכו וגדלו עם השנים. משפחות הבנקאים שהיגרו מגרמניה - הקימו בתל-אביב בורסה לתפארת. **גד ליאור ליקט מידע ומסמכים נדירים לכבודו של שיעור בהיסטוריה על פרק מתולדות עיר החוגגת בימים אלה את שנתה המאה**

תחילה התנהל המסחר במשרדו של מרדכי פנחס חסון, במשך שעה אחת ביום בלבד. מספר הגופים שניירות הערך שלהם נסחרו תחילה, במה שהיה טרום הבורסה של תל אביב, עמד על 12, 15 ואחר כך על 22 ניירות ערך בלבד. רק לשם השוואה: כיום נסחרים בתל-אביב ניירות הערך של 2,000 חברות

מי שהקימו את הבורסה של תל-אביב היו יהודים חכמים, שהבינו שבגרמניה עתידם נראה שחור מאד, אולם את העסקים שהחלו שם עליהם להמשיך. אז מדוע שלא יעשו כן בארץ-ישראל?

"הלקוחות מקבלים את כספם במאה האחוזים"

שנה קודם לכן הוקם בתל-אביב בנק קולונאשאר-לאואנברג ושות' ובראשו עמדו ד"ר מקס קולונאשאר ואחיו ליאו. כבר ב-1933 קבעו האחים, כי ללא בורסה בתל-אביב יהיה קשה לקיים את עסקי העיר הזאת והארץ היהודית. 19 שנים לאחר מכן, כאשר ליאו קולונאשאר הודיע כי מפאת גילו המתקדם יאלץ לפרוש מהבורסה המוקמת ממש עכשיו, ב-1953, בתל-אביב, מצאו לנכון ראשי בנק לאומי להודות לו על היוזמה להקמת לשכת החליפין לניירות ערך, במכתב מיום ה-26 בנובמבר 1953 (ראו פרסום ראשון של צילום מסמך זה).

אגב, בהקשר מעט סוריאליסטי לימינו אלה ממש, עם המשבר הגדול בבנקים ברחבי העולם, הגיע לידינו גם פרסום על אודות הסיבה לסגירתו של בנק קולונאשאר-לאואנברג ושותפיהם, שהוקם לצורך ביצוע פיקדונות ומתן הלוואות באמצע שנות

« גד ליאור

כוסות גזוז אדמדם היו פזורים על שולחן העץ החום במשרדו של מרדכי פנחס חסון. היו אלה ימי הקיץ האחרונים בחודש ספטמבר 1935. שמונה הגברים שהיו ישובים סביב השולחן חשו שהמדובר ברגע היסטורי. זה עתה הוחלט להקים בארץ-ישראל את לשכת החליפין לניירות ערך, לימים הבורסה של תל-אביב.

היה זה מחזה סוריאליסטי למדי. במשרד הקטן והדחוס, כאשר בחוץ שורר שרב כבד וממושך, עם 35 מעלות חום, סמוך לשדרות רוטשילד, בתל-אביב הקטנה של אותם הימים, שוחחו כל הנוכחים בשפה הגרמנית. גם מר חסון, עיראקי במוצאו, נאלץ ללמוד את השפה, שכן כל המסחר בניירות ערך בשנים הראשונות לבורסה התל-אביבית העתידית התנהלו בשפה הגרמנית.

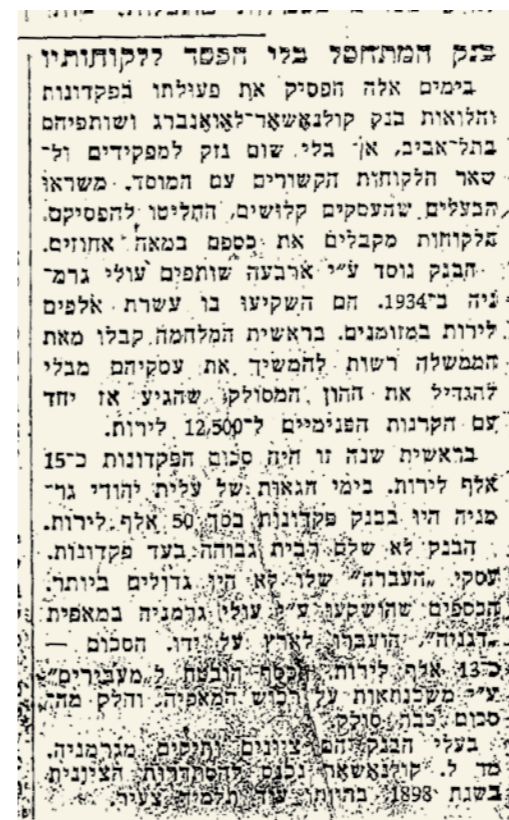
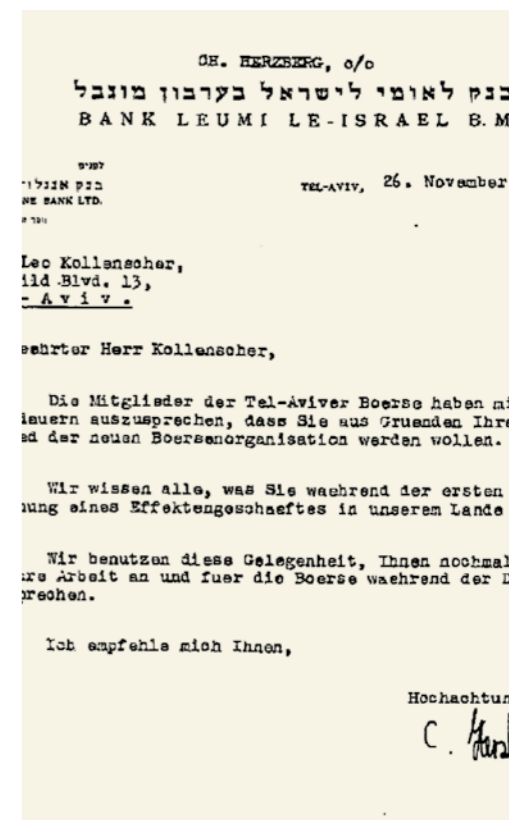
כמה אירוני: הייקים שהקימו בשלהי שנת 1935 את הבורסה של תל-אביב ניהלו את המסחר בשפה, שבאותם הימים ממש מנהיגיה של המדינה הגרמנית השתמשו בה כדי לרדות ביהודים, לוצרם, במקרה הטוב לגרשם ובמקרים אחרים גם להביא לסוף חייהם, כבר באותן השנים.

מימין: מכתב התודה של בנק לאומי לישראל למי שהיה בין הוגי הרעיון להקמת "לשכת החליפין לניירות ערך" בתל-אביב, ליאו קולנאשאר, מה-26 בנובמבר 1953. המכתב מתפרסם כאן בראשונה באדיבות מר מיכאל קול נשר, לשעבר יו"ר ארגון עולי מרכז אירופה בישראל

משמאל: קטע מעיתון שהופץ בארץ-ישראל, מה-23 באוקטובר 1948, המבשר על סגירת בנק קולנאשאר-לאונברג בארץ-ישראל "בלי שום נזק למפקידים ולשאר הלקוחות הקשורים עם המוסד"

בעמוד ממול: בניין הבורסה הראשונה בתל-אביב, 1935 ובאדיבות הבורסה לניירות ערך בת"א

השלושים בתל-אביב. הדגש היה שהבנק נסגר "בלי שום נזק למפקידים ולשאר הלקוחות הקשורים עם המוסד". ומדוע נסגר הבנק? "משראו הבעלים שהעסקים קלושים, החליטו להפסיקם. הלקוחות מקבלים את כספם במאה אחוזים". נאמר בהודעה. כדוגמה להתנהלות העניינים הכספיים בארץ-ישראל של אותם הימים, הנה דרך הקמת הבנק הזה ב-1934: הבנק הוקם על ידי ארבעה שותפים עולי גרמניה. "הם השקיעו בו עשרת אלפים לירות במזומנים. בראשית המלחמה קיבלו מאת הממשלה רשות להמשיך את עסקיהם מבלי להגדיל את ההון המסולק, שהגיע אז יחד עם הקרנות הפנימיים ל-12,500 לירות".

אחר-כך, בימי הגאות של עליית יהודי גרמניה, הגיעו הפיקודונות בבנק קולנאשאר-לאונברג עד לסכום אגדתי באותם הימים, 50,000 לירות ארץ-ישראליות. הבנק לא שילם ריבית גבוהה בעד פיקודונות ועסקי ה"העברה" שלו לא היו גדולים ביותר.

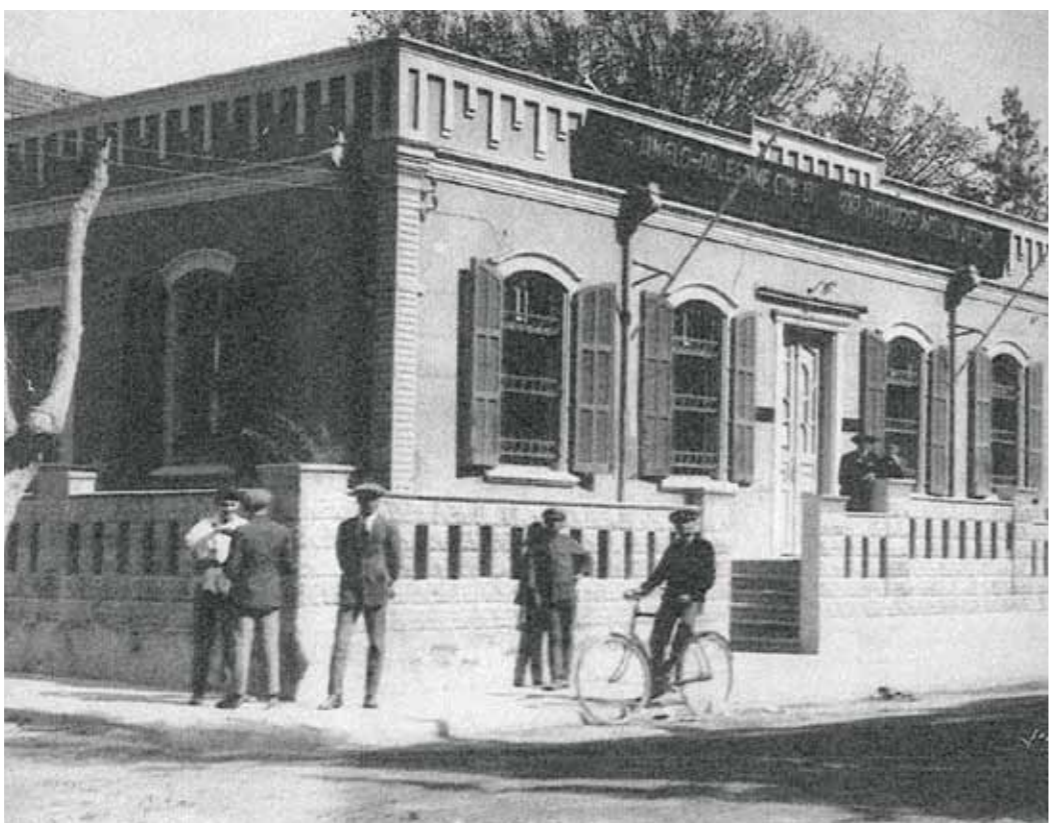
הנה דוגמה לאופן ניהול העניינים הכספיים, ממש בעת ימי חיתולי קדם-הבורסה בתל-אביב: הכספים שהושקעו על-ידי עולי גרמניה במאפיית "דגניה" הועברו לארץ על-ידי הבנק. הסכום - כ-13,000

לירות, הובטח ל"מעבירים" על-ידי הוצאת משכני תאות על רכוש המאפייה (ראו צילום קטע עיתון מאותם הימים).

גם בני משפחת קולנאשאר היו ממיסדי לשכת החליפין לניירות ערך, יחד עם עולי גרמניה ממספר משפחות, שבמשך שנים רבות אחר-כך ניהלו בישראל בנקים על שםם: משפחות פויכטוונגר, אלרן ויפת. את לשכת החליפין לניירות ערך הקים למעשה, באמצעות אותם עולי גרמניה, בנק אנגלו-פלשתניה המנדטורי, שהפך אחר שנים לבנק לאומי לישראל - כיום הבנק הגדול במדינה - שגם הנפיק את שטרות הכסף הראשונים של המדינה היהודית.

המסחר התנהל בגרמנית עד 1953

תחילה התנהל המסחר במשרדו של מרדכי פנחס חסון במשך שעה אחת בלבד בכל יום. מספר הגופים שניירות הערך שלהם נסחרו תחילה, במה שהיה טרום-הבורסה של תל-אביב, עמד על 12, 15 ואחר-כך על 22 ניירות ערך בלבד. רק לשם השוואה: כיום נסחרים בתל-אביב ניירות הערך של כ-2,000 חברות (!!!) ועוד היד נטויה לרשום ניירות ערך חדשים מדי שבוע.

קשה להאמין, אך המסחר בבורסה הקטנה של תל-אביב התנהל בשפה הגרמנית עד לשנת 1953, כאשר בחודש ספטמבר באותה השנה קמה הבורסה הנוכחית לניירות-ערך בתל-אביב, המטרו פולין הגדול של מדינת ישראל כבר באותם הימים. המסחר בבורסה הזאת התנהל, עם זאת, עד לשנת 1960, על-ידי בנק לאומי לישראל, עד שהבורסה עברה למשכנה דאז ברחוב אלנבי 113 בתל-אביב.

כספי השילומים מגרמניה ומדיניות ממשלתית, שהזרימה כסף למשק, הצמיחו את הבורסה בשנות ה-50, כאשר בשנים 1959 ו-1960 עשו בעלי מניות רבים בבורסה הקטנה של תל-אביב רווחים שהגיעו ל-140%, כבר אז עסק משתלם למדי.

אגב, כבר בשנת 1963 "איים" פנחס ספיר, שר האוצר דאז, להטיל לראשונה בישראל "מס בורסה", והמניות ירדו בעשרות אחוזים, עד לאחר המיתון שהסתיים מיד אחרי מלחמת ששת הימים. "מס הבורסה" הוטל רק 40 שנה מאוחר יותר על-ידי שר האוצר בשנת 2003 - וכיום ראש הממשלה - בנימין נתניהו.

מהזיכרונות של ד"ר ליאו פויכטוונגר ושל שלום דורון, מזכיר בנק פויכטוונגר ולימים מנכ"ל חברת

מלשכת החליפין ב-1935 ועד לבורסה של היום

1935 - במשרדו הצנוע של פנחס מרדכי חסון בתל-אביב הקטנה מוקמת לשכת החליפין לניירות ערך.

1953 - בתל-אביב מוקמת הבורסה לניירות ערך.

1959 - הגאות הראשונה בבורסה של תל-אביב - שערי המניות מזנקים עד 140%.

1968 - הבורסה עוברת למשכן עצמאי ראשון בפסאג' ברחוב אלנבי 113 בתל-אביב.

1963 - לראשונה נפילה גדולה בשערי המניות בשל כוונת שר האוצר פנחס ספיר להטיל "מס בורסה".

1968 - נחקק חוק ניירות ערך והוקמה הרשות לניירות ערך.

1982 - שנת שיא בפעילות הבורסה - שערי המניות עלו ריאלית ב-113%. הבעה מגיעה לשיאה.

1983 - משבר קשה בבורסה. לראשונה מהקמתה הבורסה נסגרה לשבועיים ורוב המניות קרסו.

1983 - הבורסה עוברת למשכנה הקבוע ברחוב אחד העם 54 במרכז תל-אביב.

מלשכת החליפין ב-1935 ועד לבורסה של היום

1991 - מקרה חריג:
הבורסה נסגרת ל-3 ימים
בשל התקפת טילי סקאד
מעיראק על תל-אביב.

1993 - שנת שיא מהפכנית
בבורסה - 285 הנפקות
של מניות, מהן 186 של
חברות חדשות.

1997 - לראשונה
בתולדות הבורסה הופעל
מסחר רציף וממוחשב
בניירות ערך.

2006 - ב-16 ביולי -
מחזור שיא של 818 אלף
יחידות במסחר באופציות
על מדד ת"א 25.

2007 - מחזור שיא של
5.3 מיליארד שקלים
בבורסה של תל-אביב.

2007 - סכום שיא של
2.1 מיליארד דולר הזרם
על-ידי משקיעים זרים
לשוק המניות.

2008 - המשבר הכלכלי
הגדול בעולם משפיע גם
בירידות שערים חדות,
של יותר מ-50% בת"א.

2009 - תחילת
ההתאוששות בבורסה
בת"א - מניות הבנקים
רושמות עליה של כ-50%.

מקבל אגרת חוב לידי כיום?...), כאשר אחדות מהן קושטו בצורה מיוחדת והפכו פריט לאספנים. רק לדוגמא: בנק המזרחי הנפיק אגרות חוב, שעליהן הופיעו ציורים נפלאים של הצייר המוכר ומייסד בית האמנים "בצלאל", הרמן שטרוק. על תעודה של אוצר התיישבות היהודים חתום באופן אישי יו"ר החברה, ששמו - תיאודור הרצל!

וכך החלו 12 בנקאים להיפגש מדי יום למה שכונה בשפה הגרמנית "לקפה שמחה אונט קאופן", דהיינו לשיחות על כוס קפה ול...קניות (של ניירות-ערך כמובן).

בגאווה רבה מדווח ביטאון הייקים של אותם הימים, ה"מיטילונגס-בלאט" (פברואר 1936) - המתפרסם גם כיום, תחת השם "קינטון" - כי יש כבר פרסום על מסחר בניירות ערך ושעריהם בעיתונים וכי המדובר ב"בורסה של ממש". ועוד חדשה: כבר אז נגבו עמלות ראשונות על-ידי הבנקים והסוחרים בבורסה. כל שמות העמלות בתל-אביב הקטנה היו נקובים ב...שפה הגרמנית.

כבר בחדרו הקטן של מר חסון, העולה מעיראק שלמד גרמנית, נשמעו "זעקות" הברוקרים הראשוניים בארץ-ישראל, אלה היו בגרמנית וכללו בעיקר שני ביטויים מאד פופולאריים באותם הימים: "אן-זי" (אליך - מכירה) ו"פון-אינן" (ממך - קניה). על-פי עדויות מסקירה של בנק יפת משנת 1937 עולה כי המרווח בין היצע והביקוש ב-12 ניירות הערך הראשונים שנסחרו בלשכת החליפין הגיע לכל היותר ל-1% עד 1.5%, כאשר המסחר נוהל בזהירות רבה ובמטרה שלא לגרום להפסדים או רווחים מוגזמים לסוחרים בניירות הערך הראשונים של ארץ-ישראל.

בשנות השלושים היה כבר רישום כפול

למעשה התחלת הנפקות היהודיות החלה עוד קודם. בלונדון - כאשר לירה של ארץ-ישראל הייתה שווה ללירה שטרלינג (הלוואי היום!) - הנפיקה ההסתדרות הציונית את "חברת אנגלו-פלשתינה" ואת "הכשרת הישוב", חברת החשמל וחברת האשלג של ארץ-ישראל. עיריית תל-אביב אף הרחיקה לכת והנפיקה כבר לפני קרוב ל-100 שנים אגרות-חוב דולריות בניו-יורק! ועוד יותר מפתיע: בשנות השלושים של המאה הקודמת היה כבר רישום כפול, דהיינו ניירות ערך שנסחרו הן בבורסות בחו"ל והן בלשכת החליפין לניירות-ערך בתל-אביב, כאשר בין השאר נסחרו כך הבנק האפופטיקאי הכללי, בנק אנגלו-פלשתינה וגם נייר הערך "ביצור", שאותו הנפיקה כבר אז קרן היסוד.

מעניין לציין שניירות הערך הראשונים שנסחרו בלשכת החליפין בתל-אביב, בימיה הראשונים,

נסחרות כיום עדיין בבורסה לניירות ערך הנוכחית של תל-אביב תשע חברות, מהן שבע שמכרו לציבור ניירות-ערך ולא רק אגרות-חוב: בנק לאומי, בנק הפועלים, בנק איגוד, הכשרת הישוב, קירור והספקה, נחושטן השקעות ואוצר התיישבות היהודים. בין הניירות שהיו מראשוני לשכת החליפין לניירות ערך, שנמחקו ברבות הימים בבורסה של תל-אביב: נשר, מקורות, תעשיות בירה, מפעלי ים המלח, רסקו, עיריית תל-אביב וקרן קיימת לישראל.

יצוין שהמסחר היומי בבורסה של תל-אביב בשנות השלושים הגיע לעתים לסכומים נאים של 10,000 לירות שטרלינג, סכום השווה למסחר של ניירות הערך הזניחים ביותר כיום בתל-אביב. כיום המסחר מגיע לא אחת לסביבות 1.5 עד 2 מיליארד שקלים ביום (250 עד 350 מיליון לירות שטרלינג).

מסמך מעניין נוסף מעיד על הסכם היסטורי שנחתם, בין 14 השותפים לעריכת המסחר ב-28 באוקטובר 1938, 12 ימים לפני "ליל הבדולח", אגב, שבו הושמדו אלפי ספרי כלכלה שכתבו יהודים בגרמניה. בהסכם אושר לראשונה תקנון לאופן "ניהול הבורסה בארץ-ישראל". כיום חברים בהנהלת הבורסה 27 בנקים וחברות מישראל ומחו"ל, בתוכם בנקים מובילים בעולם, כמו הדויטשה בנק והי.בי.אס. השוויצרי.

מעניין לציין עוד, שדווקא בשנותיה הראשונות של לשכת החליפין לניירות ערך לא החסירו הסוחרים ולו יום מסחר אחד, גם לא בכל ימי מלחמת העולם השנייה ובימי הקרבות והפרעות בארץ-ישראל, בשנים 1936 עד 1939.

"טבי-דולר" החלו להיסחר בלשכת החליפין

רק בימי מלחמת השחרור נאלצו הסוחרים והבנקאים לבצע הפסקה במסחר, בשל קשיים להגיע לבית לשכת החליפין לניירות ערך, מחמת גיוס חלק ממנהלי המסחר למלחמה להבטחת קיומה של מדינת ישראל החדשה.

והנה עוד סיפור מעניין מאותם הימים, ממש בימיה הראשונים של המדינה, שממחיש איך עבדו אז הממשלה ולשכת החליפין לניירות ערך:

לממשלה, בימיה הראשונים של מדינת ישראל, לא היה די כסף לרכוש סחורות כלשהן. אנייה שהגיעה לנמל חיפה עמוסת מטען חיטה גדול, אילצה את הממשלה להפקיע את כל ניירות הערך הזרים ולתת למחזיקים ניירות ערך אלה נייר-ערך חדש, שכונה "טבי-דולר", בעצם אגרת-חוב ראשונה שהנפיקה הממשלה בישראל, עם ריבית נאה בשיעור של 3.5% לשנה בצידה, ועוד - צמודה לדולר!

המסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב, 1953. וצילום באדיבות הבורסה לניירות ערך בת"א

באותם הימים הונפקו אגרות חוב עם תעודות אמיתיות, כאשר הקונה קיבל לידי איגרת כזאת. אחדות מהן קושטו בצורה מיוחדת והפכו פריט לאספנים. בנק המזרחי, למשל, הנפיק אגרות חוב, שעליהן הופיעו ציורים של הרמן שטרוק, מייסד "בצלאל". על תעודת "אוצר התיישבות היהודים" חתם באופן אישי יו"ר החברה, תיאודור הרצל

תשע חברות שרדו

מאז שנת 1935 חלו תהפוכות משמעותיות במה שהתחיל עם מסחר ב-12 ניירות ערך ואגרות חוב ב"לשכת החליפין לניירות ערך", במשרד צנוע בעיר הקטנה תל-אביב, וממשיך כיום בבורסה גדולה, שבה נסחרים אלפי ניירות ערך ואגרות-חוב, ברחוב אחד העם במטרופולין תל-אביב. רק תשע חברות שהחלו אז להיסחר בתל-אביב, ממשיכות גם היום בבורסה - שבע חברות, שמיניתיהן נסחרות ושתיים שאגרות-החוב שלהן נסחרות גם בשנת 2009 בבורסה של תל-אביב: אוצר התיישבות היהודים, בנק לאומי לישראל, בנק הפועלים, הכשרת הישוב, בנק אגוד, קרור והספקה ונחושטן השקעות. האג"ח שנסחרות גם היום הן של חברת החשמל ובנק לאומי למשכנתאות. נסחרו אז ואינן נסחרות עוד היום: מפעלי מלט נשר, מקורות, תעשיות בירה, מפעלי ים המלח (כיום כ"ל), רסקו, הקרן הקיימת לישראל וגם אגרות החוב של עיריית תל-אביב, בשנת ה-100, אינן נסחרות עוד בבורסה של תל-אביב.

בסך הכל הפקיעה ממשלת ישראל כ-8 מיליון דולרים ו-5 מיליון לירות שטרלינג - סכום עתק בסוף שנות ה-40. ה"טבי-דולר" החלו להיסחר בלשכת החליפין לניירות ערך, אך כבר אז היה ברור שחייבים להקים במדינת ישראל החדשה בורסה של ממש ולא רק "לשכת חליפין".

ראש הממשלה הראשון, דוד בן-גוריון המנוח, לא הבין כלל בענייני בורסה ולא התערב לכן בעניין הקמתה. את התפקיד הזה נטל על עצמו מרדכי זגני, בן קיבוץ דגניה, שעמל קשות כדי להקים את הבורסה בשנת 1953 בטבורה של תל-אביב ההולכת והופכת למרכז העסקים הגדול. זגני אף מונה לעמוד בשנת 1958 בראש "ועדת ניירות הערך", מוסד מקביל לרשות ניירות הערך של היום, כדי למנוע ניגודי אינטרסים ופעילות לא חוקית כלשהי ולהבטיח מסחר הוגן בימיה הראשונים של הבורסה - בעיר החוגגת בימים אלה 100 שנים לייסודה. &